

Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ ΚΑΙ Ο COVID-19

Βασίλης Κ. Φούσκας¹, Μπουλέντ Γκοκάυ² και Μπιλιάνα Βάνκοβσκα³

Μετάφραση: Γιώργος Καραλής⁴

Προλεγόμενο σχόλιο του μεταφραστή Γιώργου Καραλή

Ξεκινώντας, οφείλω να αναγνωρίσω την τιμή που μου αποδίδεται να μεταφράσω στα Ελληνικά και να σχολιάσω ελεύθερα την πολύ ενδιαφέρουσα και επίκαιρη συζήτηση του Βασίλη Κ. Φούσκα, παλιού μου καθηγητή στο ΠΑ.ΠΕΙ. μαζί με το σταθερό ερευνητικό συνοδοιπόρο του, Bülent Gökaç, και τη Biljana Vankovska. Τα αντικείμενα που πραγματεύονται είναι η πρόσφατη όξυνση της μεταναστευτικής - προσφυγικής κρίσης στα Βαλκάνια και η τρέχουσα διεθνοπολιτική κρίση στην Ανατολική Μεσόγειο, σε συνδυασμό με τον αντίκτυπο της παρούσας παγκόσμιας υγειονομικής κρίσης λόγω του Κορωνοϊού COVID-19. Η συζήτηση δημοσιεύτηκε στο ακαδημαϊκό περιοδικό, *Journal of Balkan and Near Eastern Studies*, στο τρίτο τεύχος του τρέχοντος έτους, 2020, και είναι διαθέσιμο σε ελεύθερη πρόσβαση στα αγγλικά από την ιστοσελίδα του περιοδικού (<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/19448953.2020.1755154>). Να σημειώσω ότι το περιοδικό ιδρύθηκε στην Αγγλία το 1998 από μια δραστήρια ομάδα νέων επιστημόνων που εργαζόταν σε θέματα οικονομίας και διεθνών σχέσεων της Νότιας Ευρώπης και των Βαλκανίων, στην οποία πρωτοστάτησε ο Βασίλης Φούσκας. Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον εκδοτικό οίκο Routledge-Taylor & Francis, που μου παραχώρησε το δικαίωμα της μετάφρασης και δημοσίευσης στα Ελληνικά αυτής της συζήτησης.

¹ Ο Βασίλης Κ. Φούσκας είναι Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο του Ανατολικού Λονδίνου (UEL) και ιδρυτικός συντάκτης του «Journal of Balkan and Near Eastern Studies» (Routledge / Taylor & Francis) στο Ηνωμένο Βασίλειο.

² Ο Bülent Gökaç είναι Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Keele και ιδρυτικός συντάκτης του «Journal of Global Fault-lines» (Pluto press) στο Ηνωμένο Βασίλειο. Προεδρεύει της συντακτικής επιτροπής του «Journal of Balkan and Near Eastern Studies».

³ Η Biljana Vankovska είναι Καθηγήτρια Διεθνών Σχέσεων και Ειρηνικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο «Ss. Cyril και Methodius» της Β. Μακεδονίας και μέλος της Συντακτικής Επιτροπής του Journal of Balkan and Near Eastern Studies.

⁴ Ο Γιώργος Αθ. Καραλής, ΔΝ (υποψ.) και LL.M Νομικών Διεθνών Σπουδών Νομικής ΕΚΠΑ, είναι επίσης πτυχιούχος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς (ΠΑ.ΠΕΙ.)

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η Ιστορία των εθνών και των κρατών της Βαλκανικής Χερσονήσου είναι γνωστό ότι περιέχει, αν όχι κοινές, σίγουρα παραπλήσιες και συνεκτικές αναφορές. Παραπέμπει σε μία αίσθηση ενιαίας πορείας των λαών της, όπως και πορείας τους προς την ίδια κατεύθυνση, ειδικά τους αρκετούς τελευταίους αιώνες. Άλλωστε, η παραδοσιακή και αποδεκτή τοπική ομαδοποίησή τους έχει περισσότερο ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία, δηλαδή δεν εδράζεται μόνο στη δεδομένη γεωγραφική συνέχεια και συνάφεια. Η διαδικασία γένεσης εθνικής συνείδησης κάποιων λαών και η Παλιγγενεσία των εθνών της καρποφόρησαν εν μέσω του Οθωμανικού ζυγού, τον οποίο τελικά διαδέχτηκαν. Οι πολεμικές αντιπαραθέσεις ενός αιώνα, αφού κορυφώθηκαν με τους δύο Βαλκανικούς Πολέμους, έδωσαν στη συνέχεια τη θέση τους σε ειρηνικές συσσωματώσεις, με γνωστότερες να είναι τα Βαλκανικά Σύμφωνα του 1934 και του 1953. Επομένως δεν ξενίζει, αντίθετα έχει ισχυρά ιστορικά ερείσματα η προοπτική μιας νέας, έστω χαλαρής αρχικά, σύμπραξης των κρατών της υπέρ του κοινού μέλλοντος των πολιτών τους και με ευδιάκριτο αντι-ηγεμονικό πρόσημο. Οι ειδικές σχέσεις των βαλκανικών κρατών μπόρεσαν χωρίς ιδιαίτερες εξωτερικές παρεμβάσεις να επιλύσουν σύνθετες τοπικές κρίσεις, όπως η ελληνοτουρκική του 1987 και μάλιστα στην τελική φάση αποδρομής του Ψυχρού Πολέμου. Οι Βαλκανικοί Αγώνες «ανθούσαν» για δεκαετίες παρά τις δεδομένες γεωστρατηγικές ψυχροπολεμικές ετερότητες. Σε μία αναλογία εκείνης της εποχής, η «Αδριατική Λίγκα» στις μέρες μας καταφέρνει κάτι αδιανόητο ως το 2000, να ενώσει αθλητικά Σέρβους, Κροάτες και Βόσνιους μεταξύ άλλων. Νέες ειδικές σχέσεις προβάλλουν σαφώς σήμερα ως η προτιμότερη λύση άρσης των αιματηρών αντιπαραθέσεων, τις οποίες προκάλεσε η διάλυση της Γιουγκοσλαβίας την περίοδο 1991-1999, σχεδόν ταυτόχρονα με το εισαγωγικό διάστημα της παγκόσμιας «Νέας Τάξης Πραγμάτων». Από το 2010, μετά την πολυσυζητημένη απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης ότι η μετατροπή του σερβικού Κοσσυφοπεδίου σε ανεξάρτητο Κόσοβο δεν αντίκειται στο Διεθνές Δίκαιο, τέθηκε ένα διαφορετικό πλαίσιο προς μια πιο ειρηνική κατεύθυνση. Εκεί κατατείνει και η ευρωπαϊκή προοπτική των Δυτικών Βαλκανίων, κύριος διακηρυγμένος στόχος και της Ελληνικής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε., ήδη πριν το 2014.

Τα εγγενή προβλήματα μεταξύ των βαλκανικών κρατών ως κατάλοιπο των επιρροών των αντιθέσεων του παρελθόντος, επιτάθηκαν λόγω της οικονομικής κρίσης της προηγούμενης δεκαετίας και βεβαίως της διαφορετικής δυνατότητας αντιμετώπισής της, απόρροια των διαφορετικών «ταχυτήτων» τους: εντός - εκτός Ε.Ε. και ΝΑΤΟ, νέου μέλους τους ή σε καθεστώς υποψήφιου για ένταξη. Άλλωστε, η προοπτική ένταξης της Τουρκίας στην Ε.Ε. (ιδίως μεταξύ 1999-2005) ήταν και ο καθοριστικός παράγοντας, ως αποτέλεσμα του οποίου οδηγηθήκαμε τότε στη σχετική φιλελευθεροποίηση του καθεστώτος και κατ' επέκταση στην ανάληψη της ευθύνης της διακυβέρνησής της από το Ισλαμιστικό Κόμμα του

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

κάποτε πολιτικά διωκόμενου Ρ.Τ. Ερντογάν. Η πολιτική βιωσιμότητά του σήμερα γνωρίζει τη μεγαλύτερη παρά ποτέ αμφισβήτησή της εντός Τουρκίας, ενώ ήταν πανίσχυρος εσωτερικά μετά από πολλαπλές εκλογικές νίκες ή όταν αντιπαρήλθε ακόμα και τη δραματική εκδήλωση του στρατιωτικού πραξικοπήματος το 2016. Στον ορίζοντα προβάλλουν επίδοξοι και πιθανοί διάδοχοί του, την ίδια στιγμή που η παραδοσιακή Νατοϊκή σχέση Τουρκίας και ΗΠΑ δοκιμάζεται σήμερα από την προοδευτική οικοδόμηση αμυντικής και γεωστρατηγικής σχέσης της πρώτης με τη Ρωσία. Η εκδήλωση της «Αραβικής Άνοιξης» το 2011 έδωσε μια μεγάλη ευκαιρία εκδήλωσης και τμηματικής υλοποίησης της πολιτικής του «νεοοθωμανισμού», ως παράγοντα των εμφυλίων στη Συρία και στο Ιράκ (οι οποίοι προκάλεσαν και την ανάδυση του «Ισλαμικού Κράτους»), καθώς επίσης και παρεμβαίνοντας αρχικά επιτυχημένα στην Αίγυπτο (ως το 2013) ή τώρα στον εμφύλιο της Λιβύης. Όμως η εξέλιξη της «Αραβικής Άνοιξης» είναι και η καίρια παράμετρος «εξαγωγής» του προσφυγικού ζητήματος από τη Μέση Ανατολή προς την Ανατολική Μεσόγειο και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, επιτείνοντας το σύνηθες μεταναστευτικό πρόβλημα, που προκαλούν οι εμφανείς οικονομικές ανισότητες, η ανισοκατανομή της ευμάρειας, η δυσαρμονία των πολιτικοοικονομικών συστημάτων και η μεγάλη αναντιστοιχία ποσοστών γεννητικότητας μεταξύ Ανατολής και Δύσης.

Η Κοινή Δήλωση Ε.Ε.-Τουρκίας το 2016 έθεσε μια προσωρινή παύση στο οξυμένο πρόβλημα του 2015, το οποίο συνέπεσε με την πιο τεταμένη στιγμή της υπερδεκαετούς ελληνικής χρηματοοικονομικής κρίσης χρέους. Δυστυχώς, δεν επακολούθησε η πιστή τήρηση των προβλέψεων της Κοινής Δήλωσης και από τα δύο μέρη. Φέτος το Φεβρουάριο, ο υπό στρατηγική και πολιτική πίεση Τούρκος Πρόεδρος ανακοίνωσε ότι δεν θα εμποδίζει πλέον τα κύματα των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών να μετακινούνται προς το «Χώρο Ελευθερίας Ασφάλειας και Δικαιοσύνης» της Ε.Ε., ωθώντας τους προς τα ελληνικά σύνορα και αξιώνοντας ουσιαστικά περισσότερη χρηματοδότηση της Τουρκίας για το δυσανάλογο πλήθος προσφύγων, που φιλοξενεί. Η ανοχή των ελληνικών-ευρωπαϊκών συνόρων δοκιμάστηκε στο πλαίσιο μιας ιδιότυπης «υβριδικής» αντιπαράθεσης, μαζί με αυτή του σταθερά ειρηνόφιλου ελληνικού λαού από την αίσθηση υπέρβασης κάθε ορίου και την άγνοια για το τι επιφυλάσσει το μέλλον. Είναι προφανές ότι το οριζόμενο από το Διεθνές Δίκαιο νομικό πλαίσιο για τους Πρόσφυγες (με εξέχουσα τη «Σύμβαση της Γενεύης» του 1951) τηρείται σήμερα με την αίρεση της θεώρησης της Τουρκίας ως «ασφαλές» κράτος πρώτης υποδοχής τους και τον όρο του διαχωρισμού της έκτακτης κατάστασής τους από την «τακτική» οικονομική μετανάστευση. Από την άλλη πλευρά, η ευρωπαϊκή αλληλεγγύη έχει τεθεί σε πρόδηλη αδράνεια και παραμένει επιεικώς αμφίβολη η τήρηση του «Συστήματος του Δουβλίνου» (των ομώνυμων Κανονισμών της Ε.Ε.) για την ακολουθούμενη διαδικασία σχετικά με το χειρισμό των αιτήσεων για παροχή ασύλου. Ως αποτέλεσμα, πρόσφυγες και

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

μετανάστες κατακλύζουν τα γεωστρατηγικά «φορτισμένα» νησιά του Ανατολικού Αιγαίου. Οι φιλόξενοι κάτοικοί τους, υποψήφιοι για Νόμπελ Ειρήνης το 2015, προοδευτικά έφτασαν να αντιλαμβάνονται σήμερα πολύ διαφορετικά την τελματωμένη κατάσταση του προβλήματος με δυστυχώς μόνη δυναμική πτυχή της τη διαρκή αύξηση των ροών.

Μια πιο σύνθετη ανάλυση του ζητήματος έγκειται στην περαιτέρω έρευνα των λόγων, οι οποίοι καθιστούν τη λεγόμενη «βαλκανική οδό» διέλευσης πρακτικότερη ή συχνότερα επιλεγόμενη, αν και πιο επικίνδυνη. Γεγονός είναι ότι οι αναζητούντες ένα καλύτερο μέλλον, μακριά από κάθε κίνδυνο για τους ίδιους και τις οικογένειές τους, επιθυμούν να καταλήξουν στις βορειότερες και πλουσιότερες ευρωπαϊκές χώρες, παρά στις βαλκανικές. Όμως, από το 2015 διαφοροποιείται άρδην η ψυχική και ψυχολογική «οικειοποίηση» της ευρωπαϊκής κοινής γνώμης απέναντι στους δοκιμαζόμενους συνανθρώπους μας. Στη Γερμανία, τη Γαλλία και τη Δυτική Ευρώπη εκκολάφθηκε και γεννήθηκε το Αστικό, Κοινωνικό Κράτος Δικαίου και το Κράτος Πρόνοιας. Η τωρινή επώδυνη δομική δοκιμασία της ολότητας των συστημάτων του από τον Κορωνοϊό θέτει σε νέες βάσεις τις απαιτήσεις των πολιτών της Ε.Ε. από τις Κυβερνήσεις τους και την Ηγεσία της. Η εικόνα των κοινωνικών αναταραχών στις ΗΠΑ, γεγονός μέχρι πρότινος αδιανόητο για τα συνήθως τεκταινόμενα εκεί, είναι σίγουρα απότοκο και του δυσθεώρητου πλήθους των ανθρώπινων απωλειών, μέγεθος ευθέως ανάλογο όσων στερούνται της πλήρους πρόσβασης στην ιατρική περίθαλψη. Η ύπαρξη κάθε Κράτους, ιδίως «Δυτικού Τύπου», συνδέεται αναμφισβήτητα με το διαρκώς επιδιωκόμενο αίσθημα ασφάλειας-προστασίας-σταθερότητας, που οφείλει να παρέχει στους Πολίτες του. Η συζήτηση που μετέφρασα συμβάλλει, θέλω να πιστεύω, στη κατανόηση των παραπάνω ζητημάτων και προωθεί τον ανάλογο προβληματισμό στην ακαδημαϊκή κοινότητα της χώρας μας.

Δρ. Γιώργος Καραλής

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Σε αυτή τη συζήτηση με το Βασίλη Κ. Φούσκα και το *Bülent Gökay*, η *Biljana Vankovska* εξερευνά τις πολυπλοκότητες της κρίσης στην Ανατολική Μεσόγειο, η οποία επικεντρώνεται γύρω από το ζήτημα των προσφύγων / μεταναστών / αναζητούντων άσυλο. Ο Βασίλης Φούσκας υποστηρίζει ότι η Τουρκική Κυβέρνηση εργαλειοποίησε τους πρόσφυγες σε μια υβριδική πολεμική σύρραξη εναντίον της υποκριτικής Ευρώπης και του ΝΑΤΟ, με τη Ρωσία να είναι ο πραγματικός νικητής στη Συρία και γενικά στη Μέση Ανατολή. Επιπλέον, πιστεύει ότι το μέλλον της Ευρώπης, σε συνέχεια της μαζικής κρίσης του πρώτου Εξαμήνου του 2015 όταν ο ΣΥΡΙΖΑ συνθηκολόγησε υπό την πίεση της Γερμανίας περνώντας μνημόνια, διακυβεύεται στην Ελλάδα ακόμα μια φορά. Ως λύση στην κρίση, ο Φούσκας επιχειρηματολογεί υπέρ ενός βαλκανικού Συμφώνου Αλληλεγγύης, το οποίο θα επιτρέπει στους πρόσφυγες / μετανάστες να πάνε εκεί όπου επιθυμούν: στη Βόρεια Ευρώπη. Ο *Bülent Gökay* μετατοπίζει το διάλογο προς την ανθρώπινη ασφάλεια και τις ανθρωπιστικές ανησυχίες και επισημαίνει την απελπιστική κατάσταση δεκάδων χιλιάδων προσφύγων, η οποία απαιτεί μια απάντηση Ευρωπαϊκού εύρους, ειδικά σε συνθήκες πανδημίας του Κορωνοϊού. Ισχυρίζεται ότι η απόδοση της ευθύνης αποκλειστικά στην Ελλάδα ή / και την Τουρκία τείνει να χάνει τη «μεγάλη εικόνα» και εστιάζει στην ευθύνη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του αναποτελεσματικού συστήματος χορήγησης Ασύλου και των μηχανισμών παροχής υγείας. Επιπλέον, ενώπιον μιας πλήρως χρεωκοπημένης πολιτικής της Ε.Ε., ο Βασίλης ισχυρίζεται ότι οι απαντήσεις στον COVID-19 θα πρέπει να περικλείουν την αναβίωση των δημόσιων ανταλλαγών επιχειρημάτων σχετικά με μια αντι-ηγεμονική σοσιαλιστική / συν-ομοσπονδιακή προοπτική στα Βαλκάνια και στη Μέση Ανατολή.

Biljana Vankovska (BV): Μπορείτε να μας πληροφορήσετε για το υπόβαθρο της κοινής σας εργασίας και πόσο καιρό εργάζεστε μαζί;

Bülent Gökay (BG): Γνώρισα το Βασίλη το 1998 μέσω κάποιων κοινών Ιταλών φίλων μας. Εκείνο τον καιρό ο Βασίλης είχε ολοκληρώσει μια μονογραφία της ιστορίας μετασχηματισμού του Ιταλικού κομμουνισμού και της κρίσης στο Ιταλικό πολιτικό σύστημα. Εγώ είχα ήδη εκδώσει τη «Σύγκρουση των Αυτοκρατοριών», ένα έργο που τοποθετεί την Ελληνο-Τουρκική σύγκρουση του 1919-1922 σε μια

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

παγκόσμιο συνάφεια. Τότε, ο Βασίλης επίσης διεύθυνε κάποια μεταπτυχιακά σεμινάρια για τα Βαλκάνια και τη Νότια Ευρώπη στο L.S.E. Πρέπει επίσης να αναφέρω ότι ήταν περίπου εκείνη η χρονική περίοδος, που είχα γνωρίσει τον Peter Gowan, όταν δίδασκα στο Πανεπιστήμιο του Βόρειου Λονδίνου (UNL) σε καθεστώς μερικής απασχόλησης. Αργότερα έμαθα ότι ο Βασίλης δίδασκε τα μαθήματα του Peter στο UNL, αλλά δεν συναντηθήκαμε στην Οδό Holloway.

Βασίλης Κ. Φούσκας (ΒΚΦ): Έτσι είναι. Ξεκινήσαμε εκείνα τα σεμινάρια στο LSE με την ευκαιρία της κρίσης στη Βοσνία κι ύστερα συστήσαμε έναν Όμιλο, τον Όμιλο για τη Μελέτη της Νότιας Ευρώπης και των Βαλκανίων (ASSEB), ο οποίος έγινε θεσμός, μια εκπαιδευτική φιλανθρωπική οργάνωση στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τελικά, αρχίσαμε να αναζητούμε εκδότες ενός επιστημονικού περιοδικού, το οποίο ονομάστηκε «*Journal of Southern Europe and the Balkans*». Το πρώτο τεύχος εκδόθηκε το Μάιο του 1999, εν μέσω του βομβαρδισμού του Βελιγραδίου από το NATO. Σε αυτή τη συλλογική προσπάθεια - δεκάδες υποψήφιων διδασκτόρων και ακαδημαϊκών δασκάλων βοήθησαν να προωθηθεί αυτό το εγχείρημα - θέλω να ξεχωρίσω την υποστήριξη των Donald Sassoon, Ilaria Favretto, Toby Abse, David Felsen, Philippe Marlière, Stevan K. Pavlowitch και του αείμνηστου Peter Gowan. Το 2009 μετονομάσαμε το περιοδικό σε «*Journal of Balkan and Near Eastern Studies*», ακολουθώντας μια εκτεταμένη συζήτηση μεταξύ των μελών της συντακτικής επιτροπής.

BG: Ήταν ακριβώς μετά την καταστροφική επέμβαση του NATO στην πρώην Γιουγκοσλαβία λόγω του Κοσσυφοπεδίου. Ήμασταν ανάμεσα σε ένα μικρό αριθμό Βρετανών Αριστερών, που τασσόταν υπέρ της ειρήνης και εναντίον του πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία. Ήμασταν ήδη στο 1999, όταν πλησίαζε η «μονομερής στιγμή» των ΗΠΑ στο παγκόσμιο σύστημα (unipolar moment). Ακολούθησε η 11η Σεπτεμβρίου και το Αφγανιστάν και έπειτα η καταστροφική εισβολή στο Ιράκ, ολοκληρώνοντας το «έργο» που ξεκίνησε στην περιοχή το 1990-91. Είχαμε επηρεαστεί πολύ από αυτά τα γεγονότα. Ξεκίνησα να ασχολούμαι με την πολιτική σχετικά με το πετρέλαιο και την κρίση χρέους στην Ανατολική Ευρώπη. Ο Βασίλης έκανε επίσης μια παρόμοια μελέτη της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή, επομένως κάπως έτσι τα ερευνητικά μας ενδιαφέροντα άρχισαν να συγκλίνουν. Η πρώτη μας κοινή μονογραφία, με τίτλο «Ο

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Νέος Αμερικανικός Ιμπεριαλισμός», δημοσιεύτηκε το 2005 με πρόλογο του Peter Gowan. Ήταν μια καθοριστική στιγμή, γιατί κι οι δυο αρχίσαμε να συνειδητοποιούμε ότι η Αμερική είναι σε παρακμή και κάνει ό,τι κάνει όχι επειδή είναι ισχυρή, αλλά επειδή είναι αδύναμη. Επηρεασμένοι από τον «*ΑναΠροσανατολισμό*» (1999), έργο του αείμνηστου Andre Gunder Frank, ξεκινήσαμε να θεωρητικοποιούμε την προσέγγισή μας κατά μήκος των γραμμών μια γεω-λογικής μεταφοράς, «παγκόσμια ρήγματα», μέσω των οποίων σκοπεύαμε να τοποθετήσουμε την παγκόσμια δομή στο κέντρο της ανάλυσής μας, έτσι ώστε να αποκρυπτογραφήσουμε τις λεπτομέρειες όσων συμβαίνουν μέσα στη συγκυρία ως συμπτώματα ενός αριθμού καθοριστικών παραγόντων - οικονομικών, πολιτισμικών, γεωπολιτικών, πολιτιστικών κλπ - χωρίς κάποιος από αυτούς να είναι αποφασιστικός σε «τελική ανάλυση», η οποία είναι η ίδια η κλασική τοποθέτηση του Μαρξ. Έχοντας αυτήν την κοινή θεωρητική πλατφόρμα, προχωρήσαμε στη συγγραφή δύο επιπλέον μονογραφιών, «*Η Πτώση της Αυτοκρατορίας των ΗΠΑ - Παγκόσμια Ρήγματα και η μετατόπιση της Ιμπεριαλιστικής Τάξης Πραγμάτων*», που δημοσιεύτηκε το 2012, και «*Η Αποδόμηση του Ευρω-Ατλαντισμού και του Νέου Αυταρχισμού*», που κυκλοφόρησε πέρσι στα αγγλικά και πιο πρόσφατα στα Ελληνικά απ' τις εκδόσεις Επίκεντρο. Η πρώτη παρέχει μια ανάλυση της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης και της μετατόπισης ισχύος προς την «Παγκόσμια Ανατολή», όπως την αποκαλούμε. Η τελευταία εξετάζει την κραταιά λιτότητα στην Ευρωζώνη και τον τρόπο με τον οποίο η παγκόσμια πολιτική της Κίνας διαταράσσει την ευρωπαϊκή ενοποίηση, ενώ επιτείνει την θεσμική κρίση της Ευρώπης, που οφείλεται σε μια συγκεκριμένη μορφή νεοφιλελευθερισμού, τη γερμανο-αυστριακή δημόσια πολιτική του *ορντολιμπεραλισμού* («*τελετουργικός φιλελευθερισμός της νέας τάξης*»).

BV: Ίσως είναι τώρα η ώρα να επιστρέψουμε στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή. Όπως υπαινιχθήκατε νωρίτερα, η αμερικανική επέμβαση στο Ιράκ άνοιξε το Κουτί της Πανδώρας. Με τον ISIS και την Αραβική Άνοιξη, η κρίση ξεκίνησε να μετατοπίζεται δυτικότερα, στη Συρία και τη Νότια Ευρώπη. Τώρα, με αυτές τις μάζες πληθυσμιακών μετακινήσεων προς την Ευρώπη, όπου η Ελλάδα και τα Βαλκάνια παρέχουν μια κύρια διαδρομή διέλευσης, μια διαδρομή που η συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και Ε.Ε. το 2016 προσπάθησε να ανασχέσει. Μπορούν τα βαλκανικά

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

κράτη, εν δυνάμει, να συσσωρεύσουν μια κοινή απάντηση στη μεταναστευτική κρίση, έχοντας κατά νου τις αμοιβαίες διαφορές τους σε ένα εύρος ζητημάτων;

ΒΚΦ: Ναι, μπορούν και είναι τώρα η μεγάλη στιγμή να παραμερίσουν τις διαφορές τους. Η προσφυγική κρίση είναι μακράν πιο σημαντική. Όσα διακυβεύονται είναι πολύ σημαντικά, αφορούν ανθρώπινες ζωές και την ειρήνη στην περιοχή. Δεν εκτιμώ τη συμπεριφορά της Τουρκίας και τον τρόπο που χειρίστηκε το προσφυγικό ζήτημα, ειδικά την περίοδο Φεβρουαρίου-Μαρτίου 2020, αν και αναγνωρίζω το μαζικό προσφυγικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Τουρκία. Επίσης δεν εκτιμώ την υποκριτική συμπεριφορά της Γερμανίας και της Ε.Ε., οι οποίες κάνουν συμφωνίες με την Τουρκία και μετά αποτυγχάνουν να τις υλοποιήσουν. Τείνω να πιστεύω ότι η Τουρκία έχει δίκιο να υποστηρίζει ότι η συμφωνία του 2016 δεν τιμήθηκε, καθώς της δόθηκαν πολύ λίγα χρήματα και δεν επήλθε καμιά χαλάρωση στο καθεστώς των θεωρήσεων εισόδου (visa) για τους πολίτες της. Ωστόσο, η Τουρκία, τουλάχιστον από το 2014, έχει χρησιμοποιήσει τους πρόσφυγες ως εργαλείο στη διαπραγμάτευσή της με το ΝΑΤΟ και την ΕΕ ενός συμφώνου που θα τη βοηθούσε να χειριστεί τη Ρωσία, τον Άσαντ και το Ιράν στη Συρία, ώστε να εγκατασταθεί στη βόρεια ζώνη της Συρίας. Η διακηρυχθείσα άποψη της Τουρκίας είναι μέριμνα για στέγαση και παροχή καταφυγίου σε περίπου 3 εκατομμύρια πρόσφυγες, εντούτοις ένας στόχος που δεν έχει διακηρυχθεί είναι η αποτροπή ίδρυσης εκεί μιας ανεξάρτητης κρατικής δομής από το Κουρδικό στοιχείο. Συμβαίνει ένας υβριδικός πόλεμος, τον οποίο η Τουρκία επιλέγει να διεξαγάγει κατά μήκος των χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων με την Ελλάδα, ώστε να εκβιάσει το ΝΑΤΟ και την ΕΕ, μια πολεμική αντιπαράθεση που χαλαρώνει ή εντείνεται ανάλογα με τη συγκυρία και τα ζητήματα που διακυβεύονται. Όμως, δεν πρέπει να ξεχνάμε την ανθρώπινη διάσταση του προβλήματος. Η Ελλάδα και η Βουλγαρία έσφαλαν σφραγίζοντας τα χερσαία και θαλάσσια σύνορά τους ενάντια σε αθώους ανθρώπους, θεωρώντας τον πρόσφυγα πρωταρχικά ως υβριδικό όπλο εναντίον των εθνικών συμφερόντων τους (η Ελλάδα το έκανε προσωρινά για ένα μήνα, από την 1η Μαρτίου ως την 1η Απριλίου 2020). Αυτό που πρέπει να γίνει είναι, πρώτον, έλεγχος των συνόρων και προσεκτική καταγραφή των προσφύγων (επιλογή τους ή απόρριψη των αιτήσεών τους) σύμφωνα με το Διεθνές και το Ενωσιακό Δίκαιο (η Ελλάδα οφείλει επίσης να βρει έναν τρόπο που θα επιτρέψει στους αιτούντες άσυλο να υποβάλλουν τις αιτήσεις τους από την Τουρκία μέσω των Ελληνικών

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Προξενείων στη Σμύρνη και την Κωνσταντινούπολη). Δεύτερον, κατασκευή προσωρινών εγκαταστάσεων, που θα παρέχουν ανθρώπινες συνθήκες σε πρόσφυγες / μετανάστες. Τρίτον, διευκόλυνση του ταξιδιού τους βόρεια των Βαλκανίων (Αυστρία, Γερμανία, Βέλγιο, Ολλανδία, Σκανδιναβία), όπου θέλουν να πάνε. Οι πρόσφυγες δεν θέλουν να μείνουν στην περιοχή. Θέλουν να εγκατασταθούν σε ευημερούσες χώρες της ΕΕ. Αυτή είναι η πλατφόρμα συνεργασίας επί της οποίας όλα τα βαλκανικά κράτη μπορούν να συμφωνήσουν εύκολα. Η Γερμανία κι η υπόλοιπη ΕΕ πρέπει να αναλάβουν την πλήρη ευθύνη για τις πράξεις παράλειψης και επιτροπείας τους όλα αυτά τα χρόνια, συμπεριλαμβανομένης της φριχτής λιτότητας που επιβλήθηκε στην Ελλάδα και τα Βαλκάνια, η οποία κατέστρεψε την ικανότητά τους να χειρίζονται τέτοιου είδους έκτακτες καταστάσεις. Γι' αυτό τα Βαλκανικά κράτη πρέπει να συνεργαστούν. Μπορείτε να σκεφτείτε το 4ο Σώμα Στρατού της Ελλάδας στη Θράκη να αντιμετωπίζει δεκάδες χιλιάδες προσφύγων που θέλουν να περάσουν τα σύνορα; Θα τους πυροβολούσατε; Όχι. Αλλά αυτό σημαίνει πόλεμο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, καθώς η Ελλάδα θα κλείσει το Αιγαίο, έπειτα η Τουρκία θα ανταποδώσει κι ούτω καθεξής. Κάποιοι σχολιαστές λένε ότι αυτή η πρόταση δεν είναι ρεαλιστική. Λοιπόν, ναι και όχι. Την προτείνω επειδή αυτό που έχω κατά νου είναι ο πιθανός περιορισμός της σύγκρουσης στη Συρία και η αδυναμία τόσο της Δύσης όσο και της Ρωσίας να χαλιναγωγήσουν τα σχέδια του Ερντογάν, κάτι όχι απίθανο. Αυτό είναι το πιθανότερο σενάριο: λόγω της αμείλικτης χρήσης των προσφύγων από τον Ερντογάν ως διαπραγματευτικό όπλο για να κερδίσει την υποστήριξη της Δύσης, σε κάθε σοβαρή ένταση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας στο Αιγαίο ή την Κύπρο, η Ελλάδα υπό τέτοιο τύπο πίεσης θα κηρύξει κατάσταση έκτακτης ανάγκης και θα απελάσει όλους τους πρόσφυγες/μετανάστες, όντως υπό συνθήκες αυστηρής λιτότητας. Οι πρώτοι αποδέκτες που θα υποφέρουν από αυτήν την απέλαση θα είναι οι άμεσοι γείτονες της Ελλάδας, η Βουλγαρία, η Αλβανία και η Β. Μακεδονία, ακολουθούμενες από τη Σερβία, την Κροατία και την Ουγγαρία. Τα χερσαία σύνορα είναι πολύ «πορώδη». Αφού φύγουν από την Ελλάδα, οι πρόσφυγες μπορούν να είναι στη Γερμανία μέσα σε μια βδομάδα. Αυτό πρόκειται να συμβεί, και είναι αυτή η βάση που προτείνω το Βαλκανικό Σύμφωνο, όσο κι αν δεν μοιάζει ρεαλιστικό εκ πρώτης όψεως. Θυμηθείτε ωστόσο, ότι όλα τα κράτη των Βαλκανίων, συμπεριλαμβανομένων της Ελλάδας και της Τουρκίας, δεν έχουν δυνατότητα να απορροφήσουν επιπρόσθετα και συνεχιζόμενα προσφυγικά κύματα.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Είναι κατεστραμμένα κράτη που αντιμετωπίζουν μαζικά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα. Ο Ερντογάν το γνωρίζει. Είναι ο κύριος παίκτης της κρίσης στην περιοχή, αλλά επίσης το εκκρεμές της κρίσης μετατοπίζεται αντίστοιχα με τις συμφωνίες που επιτυγχάνει με τη Ρωσία και τη Δύση - ναι, η Τουρκία συνεχίζει να συμπιέζεται ανάμεσα στις «Αυτοκρατορίες», όπως ο Bulent υποστήριζε πριν από πολύ καιρό. Η Ιστορία μάς στοιχειώνει και μόνο η Ιστορία υπάρχει.

BV: Βλέπετε κάποιον κίνδυνο τα Βαλκάνια να μετατραπούν σε «αποθηκευτική θυρίδα» (γκέτο) για εκατομμύρια μετανάστες που παραμένουν στο κατώφλι της Δυτικής Ευρώπης;

ΒΚΦ: Ω, ναι! Αυτός είναι ο φόβος μου και αυτός είναι ο λόγος που προτείνω ό,τι προτείνω. Η εθνο-θρησκευτική γκετοποίηση των Βαλκανίων και της Μέσης Ανατολής είναι πολιτική της Γερμανίας και ως κάποιο βαθμό και του NATO. Στην Ελλάδα σήμερα οι πρόσφυγες επίσης γκετοποιούνται με ένα φρικτό και απάνθρωπο τρόπο. Αυτός είναι ένας από τους λόγους που το NATO και η Γερμανία υποστήριξαν τις συμφωνίες του Ντέιτον, που προωθήθηκαν ως «Συμφωνία για την Ειρήνη» στα Βαλκάνια για να σταματήσουν τον πόλεμο της επιθετικότητας των Σερβοβόσνιων. Ο αληθινός λόγος είναι η ανάσχεση των μεταναστευτικών κυμάτων στα Βαλκάνια και η εθνο-γκετοποίηση της περιοχής, όπως επιχειρηματολόγησε ο Τόλης Μαλάκος σε ένα υπέροχο άρθρο που έγραψε για το «*Journal of Balkan and Near Eastern Studies*» το 1999-2000, με την ευκαιρία του πολέμου του NATO για το Κόσοβο. Δημιουργώντας εθνο-θρησκευτικούς θύλακες στα Βαλκάνια και υποστηρίζοντάς τους με κάθε τρόπο, εμποδίζετε η κίνησή τους προς τον πυρήνα της Ευρώπης και μετατρέπονται σε καταναλωτές μέσω δανεισμού από τις τράπεζές σας. Για να γίνει αυτό, δημιουργήθηκαν μικρά πελατειακά κράτη αγκιστρώνοντας τις οικονομίες και τα νομίσματά τους στην Ευρωζώνη, με το να υπηρετούν το μοντέλο της διαρκούς λιτότητας και με τον Γερμανο-ορντολιμπεραλισμό ως κεντρικό άξονα οικονομικής πολιτικής. Αυτό είναι το Ευρωπαϊκό πρότυπο για τα Βαλκάνια. Η λιτότητα, όπως δείχνει το παράδειγμα της Ελλάδας, εντείνεται όταν τα οικονομικά πλεονάσματα της Γερμανίας δεν ανακυκλώνονται ώστε να υποστηρίξουν τις πιο αδύναμες οικονομίες της ευρωπαϊκής Περιφέρειας. Εν μέσω της κρίσης του κορωνοϊού σήμερα, ο Γερμανία ακολουθεί την ίδια εγωιστική πολιτική. Όλα αυτά είναι τόσο νεο-αποικιακά όσο και ρατσιστικά, καλυμμένα από ένα ανθρωπιστικό αφήγημα. Βεβαίως, αυτός δεν

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

είναι ο μόνος λόγος δημιουργίας της Βοσνίας από το πουθενά. Έγινε επίσης λόγω της Αμερικάνικης κίνησης να ελέγξει τη Γερμανική επιρροή. Την ίδια στιγμή η Βοσνία αντιπροσώπευε το μαλακό υπογάστριο του NATO καθώς το NATO επεκτεινόταν ανατολικότερα προς τη Ρωσία – αδύνατον να εγκαταλείψει την στρατηγική αυτή ζώνη κάτω από τον έλεγχο της Σερβίας, που θεωρήθηκε ως κράτος πελάτης της Ρωσίας, ή κάτω από τον έλεγχο της Κροατίας, που θεωρήθηκε κράτος-πελάτης της Γερμανίας. Η περίπτωση του Κοσόβου ήταν πολύ παρόμοια: δεν είχε να κάνει σε τίποτα με τα ανθρώπινα δικαιώματα των Αλβανών εκεί. Απλά συμβαίνει σε συγκεκριμένες στιγμές στην Ιστορία, τα γεωπολιτικά σχέδια των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων να συμπιπτουν με άλλους παράγοντες στην περιοχή, όπως τοπικές εθνικιστικές ατζέντες κλπ. Το ίδιο ισχύει και για το ονοματολογικό ζήτημα στη Μακεδονία.

BG: Αυτές είναι πολύ σημαντικές επισημάνσεις, οι οποίες ωστόσο είναι αποσπασματικές, ως ένα βαθμό, για την ευημερία των προσφύγων. Θα ήθελα να αλλάξω τη συζήτηση ως εκ τούτου, στο πεδίο της *ανθρώπινης ασφάλειας*, την ευημερία των προσφύγων, ειδικά εν όψει μιας πρωτοφανούς παγκόσμιας πανδημίας, τον COVID-19. Οι ανυπόφορες συνθήκες υγιεινής στους χώρους φιλοξενίας απέχουν πολύ ακόμα και από τα πιο βασικά μέτρα αποτροπής της εξάπλωσης τη νόσου, που υιοθετήθηκαν στις μέρες μας οπουδήποτε ανά τον Κόσμο. Για παράδειγμα, στο χώρο φιλοξενίας της Μόριας υπάρχει μόνο μια βρύση για πάνω από 1000 ανθρώπους και δεν διατίθεται σαπούνι. Οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα προειδοποίησαν στις 12 Μαρτίου φέτος ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος μιας ανεξέλεγκτης διασποράς του κορωνοϊού στους χώρους φιλοξενίας, όταν ένας από τους διαμένοντες στη Λέσβο διαγνώστηκε θετικός στον COVID-19. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το Εθνικό Σύστημα Υγείας της Ελλάδας καταστράφηκε από τη λιτότητα που επέβαλε η ΕΕ, η χώρα δεν είναι σε θέση να παράσχει μια αποτελεσματική αντίδραση οποιουδήποτε είδους στα κρούσματα του COVID-19.

BV: Απολύτως, και πολύ σωστά αναφέρατε τη Μόρια στη Λέσβο. Ας ρίξουμε μια ματιά σε αυτό το μείζον σημείο ανάφλεξης στο Αιγαίο Πέλαγος, το νησί της Λέσβου. Για κάποιο διάστημα το νησί στέγαζε πάνω από 19.000 μετανάστες και πρόσφυγες. Ποιες είναι οι μεγαλύτερες προκλήσεις για τον τοπικό πληθυσμό και μπορείτε να δείτε κάποια λύση τόσο για τους κατοίκους όσο για τους ανθρώπους που κρατούνται όμηροι;

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΒΚΦ: Είναι ενδιαφέρον ότι με ρωτάτε για τη Λέσβο. Η Λέσβος είναι θερμοκήπιο για πολλά πράγματα, συμπεριλαμβανομένης της εκκόλαψης του ρατσισμού. Πράγματι, πρέπει να παρακολουθούμε πολύ στενά την κατάσταση στο νησί, γιατί είναι ένα είδος μικρόκοσμου που αντανάκλα ευρύτερα ζητήματα στην Ελλάδα. Η Λέσβος έχει τώρα που μιλάμε σχεδόν 22.000 πρόσφυγες - νομικά μπορεί να αποκαλούνται «μετανάστες» ή «αιτούντες άσυλο», αλλά αυτό δεν πρέπει να μας αφορά εδώ αφού όλες οι συμφωνίες και η Διαδικασία του Δουβλίνου είναι νεκρές. Είναι *ανθρώπινα όντα* και πρέπει να τυγχάνουν ανθρώπινης μεταχείρισης. Ο τοπικός πληθυσμός είναι περίπου 84.000. Οι πρόσφυγες ζουν σε φρικτές συνθήκες και η πανδημία του Κορωνοϊού θα μπορούσε εύκολα να τους αποδεκατίσει. Ο χώρος φιλοξενίας στο χωριό της Μόριας έχει χωρητικότητα για περίπου 2.800 άτομα, αλλά ακόμα σχεδόν όλοι οι πρόσφυγες έχουν συνωστιστεί εκεί. Υπάρχει μαζική ένταση με τους ντόπιους, αλλά αυτό δεν συνέβαινε το 2014-15. Όταν πρωτοαφίχθηκαν, οι ντόπιοι - οι περισσότεροι από τους οποίους, όπως κι εγώ, προέρχονται οι ίδιοι από προσφυγικές οικογένειες - τους αγάλιασαν θερμά: τους παρείχαν ασφαλές καταφύγιο, τροφή, συντροφιά, οτιδήποτε μπορούσαν να προσφέρουν σε συνθήκες σκληρής λιτότητας. Η Λέσβος προτάθηκε ακόμα και για το Νόμπελ Ειρήνης! Αλλά οι προσφυγικές ροές συνεχίστηκαν ύστερα από μια σύντομη ανάπαυλα που ακολούθησε τη συμφωνία μεταξύ Γερμανίας και Τουρκίας το Μάρτιο του 2016. Οι ντόπιοι έπαψαν να είναι ανεκτικοί και αναπτύχθηκαν εντάσεις. Τώρα οι ντόπιοι, δεδομένης της έντασης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας στο Αιγαίο και την Κύπρο για σειρά ζητημάτων, άρχισαν να βλέπουν τους πρόσφυγες ως το Δούρειο Ίππο του Ερντογάν για τη δημιουργία ισλαμικών θυλάκων στα νησιά, ώστε να τους χρησιμοποιήσει εναντίον της πολιτικής και εθνικής συνοχής της Ελλάδας και σε μια μελλοντική σύγκρουση με τη χώρα. Δεν απαιτείται πολύς χρόνος για να αλλάξουν τα πράγματα, ειδικά σε συνθήκες σκληρής λιτότητας. Ως αποτέλεσμα, δεν χρειάζεται πολύς χρόνος για να γίνει ρατσιστής ένας αγρότης ή ένας ψαράς, ειδικά σε συνθήκες λιτότητας. Θέλω επίσης να αναφέρω ότι οι ντόπιοι βλέπουν τους πρόσφυγες που έχουν νόμιμα έγγραφα και όσους έγιναν δεκτές οι αιτήσεις τους για χορήγηση ασύλου να λαμβάνουν υποστηρικτικά επιδόματα των 400 Ευρώ ανά μήνα. Τώρα, φανταστείτε το μετασχηματισμό των ντόπιων: είναι άνεργοι, πληρώνουν τόσους επιπλέον φόρους, οι τουρίστες από τη Δυτική Ευρώπη δεν έρχονται πλέον και τα μικρά οικογενειακά ξενοδοχεία μένουν άδεια όλο το χρόνο. Έτσι αναπτύχθηκε το φυλετικό / θρησκευτικό

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

μίσος και αυτό είναι που αδυνατούν να συλλάβουν τα Δυτικά ΜΜΕ και οι ΜΚΟ. Η σύγκρουση μεταξύ των ντόπιων και των προσφύγων έγινε αναπόφευκτη. Όλα φαίνεται να έχουν συνωμοτήσει για αυτά: η καθοδηγούμενη λιτότητα από την ΕΕ και τις Κυβερνήσεις, η κατάρρευση του τουρισμού και η χρήση των προσφύγων από την Τουρκία για να υπηρετήσει τα συμφέροντά της. Πρέπει επίσης να πω ότι ο ρόλος συγκεκριμένων ΜΚΟ δεν ήταν καθόλου επικουρικός - αν και δεν έπαιξαν όλες οι ΜΚΟ τον ίδιο ρόλο. Αποσκοπούσαν - κρυμμένες πίσω από ένα ανθρωπιστικό αφήγημα, σύνηθες της νέας αποικιοκρατίας μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου - να αποτρέψουν τους πρόσφυγες από το να εγκαταλείψουν το νησί προσεγγίζοντας την ηπειρωτική Ελλάδα και επομένως την Ευρώπη. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Περιέγραψα τη λύση απαντώντας στην πρώτη ερώτησή σας. Η λύση μου ξεπερνά τις ανθρωπιστικές ανησυχίες και τις ανησυχίες σχετικά με την ασφάλεια τόσο των προσφύγων όσο και των ντόπιων. Υπάρχει μόνο ένα σοβαρό εμπόδιο στην εφαρμογή μιας τόσο απλής λύσης, που μεριμνά για την ειρήνη: η εξαρτημένη φύση των Βαλκανικών κρατών από το ΝΑΤΟ και την ΕΕ. Ο ιμπεριαλισμός είναι πάντα καλός στο «διαίρει και βασίλευε». Η στρατηγική που προτείνω θα είναι επιτυχημένη μόνο αν όλα τα Βαλκανικά κράτη συμμετέχουν. Η Βουλγαρία, επί του παρόντος, τάχει βρει με τον Ερντογάν. Ούτε ένας πρόσφυγας δεν προσπάθησε να περάσει τα χερσαία σύνορα της Βουλγαρίας από την Τουρκία στην Ανατολική Θράκη. Όλοι συγκεντρώθηκαν στην Ελληνική πλευρά της μεθόριου, στον ποταμό Έβρο. Ωστόσο, οι πρόσφατες αναφορές των ΜΜΕ μας λένε ότι η κρίση του Κορωνοϊού ανάγκασε τον Ερντογάν να επανατοποθετήσει τους πρόσφυγες από την Ελληνο-Τουρκική μεθόριο στην τουρκική ενδοχώρα.

BV: *Bülent*, θα συμφωνούσες σε αυτό; Αφορά όλες τις ΜΚΟ; Έχεις διαφορετική ή διαφοροποιημένη λύση από ό,τι πρότεινε ο Βασίλης για ένα Βαλκανικό Σύμφωνο και τη διευκόλυνση των προσφυγικών πληθυσμών να φτάσουν στη Δυτική Ευρώπη;

BG: Η ευημερία των προσφύγων, αυτή είναι η κυρίαρχη προτεραιότητα για εμένα. Επίσης, στις τρέχουσες συνθήκες της πανδημίας, πρέπει να είναι προτεραιότητα η ευημερία των Ελλήνων πολιτών. Αυτά δεν είναι ελληνικά ή τουρκικά προβλήματα, είναι κυρίως ευρωπαϊκά και παγκόσμια προβλήματα. Αλλά λόγω της γεωγραφικής εγγύτητας και των θεσμικών και άλλων δεσμών μεταξύ της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της ΕΕ, θα έλεγα ότι είναι, περισσότερο από οτιδήποτε άλλο, ένα

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ευρωπαϊκό πρόβλημα. Αυτή είναι μια εξαιρετικά δύσκολη περίοδος και η ΕΕ, όπως όλοι οι άλλοι στον κόσμο, αντιμετωπίζει μια άνευ προηγουμένου παγκόσμια πανδημία. Αλλά αυτό δεν πρέπει να ωθήσει τις λοιπές ευθύνες της σε δευτερεύον επίπεδο. Η συμφωνία του Μαρτίου του 2016 με την Τουρκία δεν είχε ποτέ σκοπό της να είναι μόνιμη, ήταν μια προσωρινή λύση. Η πραγματική λύση για την παρούσα κατάσταση στο προσφυγικό και τον κίνδυνο ασφάλειας στην περιοχή μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας είναι μια επείγουσα και αποτελεσματική μεταρρύθμιση του συστήματος ασύλου της ΕΕ. Σκεφτείτε επίσης το γεγονός ότι η ΕΕ δεν διαθέτει μια «κοινή πολιτική για την υγεία». Αν είχατε αναφέρει αυτήν τη φράση σε έναν Ευρωπαϊό γραφειοκράτη παλαιότερα, ας πούμε το 2010, αυτός ή αυτή θα έλεγε «Κοινή πολιτική για την υγεία; Τι είναι αυτό; Αυτό είναι ευθύνη των κρατών - μελών!».

BV: Πολύ σημαντικά σημεία. Γνωρίζουμε τι είδους ενίσχυση και βοήθεια αναζητά η Τουρκία από το ΝΑΤΟ και την ΕΕ, όμως δεν ξέρουμε αν πρόκειται να τη λάβει. Η Τουρκία, κατά τη γνώμη μου, έχει ακόμη πιο σοβαρά προβλήματα ασφάλειας, ειδικά στη Συρία, και σχεδόν τέσσερα εκατομμύρια πρόσφυγες. Αλλά σε τι είδους βοήθεια και ενίσχυση ελπίζει η Ελλάδα; Και ποιοι είναι οι κίνδυνοι αυτή η κρίση να επεκταθεί προς τη Βόρ. Μακεδονία;

ΒΚΦ: Προς το παρόν, η Ελλάδα ελπίζει μόνο να κερδίσει χρήματα. Αυτό επίσης δεν είναι σίγουρο. Αλλά αν έφταναν ποτέ χρήματα στα ελληνικά ταμεία, δεν θα είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τις συνημμένες με αυτά δεσμεύσεις. Οι κρατικές ελίτ δεν αποκαλύπτουν τέτοιου είδους συμφωνίες. Πολλά πράγματα επίσης εξαρτώνται από το πώς η ελληνική διπλωματία θα μπορούσε να κεφαλαιοποιήσει υπέρ της τις συγκρούσεις που λαμβάνουν χώρα ανάμεσα σε άλλες ελίτ του ΝΑΤΟ και των χωρών της ΕΕ, και ιδίως συγκρούσεις εντός της Τουρκικής ελίτ. Είναι λάθος να πιστεύουμε ότι το Τουρκικό κράτος είναι ένας συνεκτικός οργανισμός χωρίς αντιθέσεις. Όπως έχουν αναγνωρίσει οι Τούρκοι μελετητές πολλές φορές, υπάρχει μια ισχυρή αντι-ΝΑΤΟϊκή και φιλο-Ρωσική / Ευρασιατική φράξη εντός του τουρκικού συστήματος, που πιέζει για συμμαχία ασφαλείας με τη Μόσχα. Άρα - ελπίζω να καταλαβαίνετε - δεν μπορώ να απαντήσω με ακρίβεια στο πρώτο μέρος της ερώτησής σας, καθώς πολλά πράγματα εξαρτώνται από απρόβλεπτες κινήσεις από τους διάφορους εμπλεκόμενους παράγοντες. Όσον αφορά τη θέση της Βόρειας Μακεδονίας, έχω μια ευθεία απάντηση. Οι πρόσφυγες δεν θέλουν να μείνουν στην Ελλάδα, τη Β.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Μακεδονία ή οπουδήποτε στα Βαλκάνια. Μόνο στις χώρες του πυρήνα της ΕΕ, ειδικά η Γερμανία και η Αυστρία, θέλουν να πάνε, αυτό επιθυμούν. Αλλά η κατάσταση θα είναι κρίσιμη για τη Β. Μακεδονία και όλα τα βαλκανικά κράτη εάν δεν υπάρξει συμφωνία μεταξύ Τουρκίας και Ρωσίας για τη Συρία, ή αν η συμφωνία είναι ασταθής, και η Ελλάδα συνεχίζει να μπλοκάρει τη διαλογή / απόρριψη των μεταναστών / προσφύγων αρνούμενη να διαχειριστεί μια συντεταγμένη δίοδο τους από την Επικράτειά της και σε συμφωνία με όλες τις γειτονικές χώρες, όπως προτείνω. Σε αυτή την προοπτική, οι πραγματικά ανεξάρτητες ΜΚΟ μπορούν φυσικά να διαδραματίσουν αποφασιστικό ρόλο.

BV: Ποια θα ήταν η επίδραση αυτής της μεταναστευτικής κρίσης στις ελληνοτουρκικές σχέσεις και στις σχέσεις των κρατών-μελών της ΕΕ, καθώς και της ΕΕ ως σύνολο;

ΒΚΦ: Κατά την άποψή μου, όλα εξαρτώνται από το αν η Ρωσία και η Τουρκία βρουν ένα μόνιμο κοινό πεδίο συνεργασίας για τη Συρία και τη Λιβύη - φαίνεται ότι έχουν συμφωνήσει σε ορισμένα στοιχεία της διαμάχης τους, παρομοίως όπως η Τουρκία και η ΕΕ φαίνεται να έχουν ξεκινήσει έναν νέο διάλογο για την κρίση στο Ιντλίμπ και τους πρόσφυγες. Αλλά όλα αυτά είναι ασκήσεις επί χάρτου στην υπηρεσία των εγχώριων εκλογικών σωμάτων του κάθε εμπλεκόμενου κράτους. Η Ρωσία θα συνεχίσει να υποστηρίζει το καθεστώς του Άσαντ, το Κουρδικό ζήτημα θα παραμείνει ανεπίλυτο και τα απομεινάρια της Αλ Κάιντα θα επιχειρούν στη Συρία και αλλού. Υπάρχουν αναφορές ότι τα τουρκικά στρατεύματα που πολεμούν στη Λιβύη δεν είναι Τούρκοι στρατιώτες, αλλά διάφορες αποσπασματικές ομάδες της Αλ Κάιντα, που έχει εξοπλίσει η Τουρκία. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η Τουρκία γνώρισε τεράστια ανάπτυξη τις τελευταίες δύο δεκαετίες και θεωρείται, μαζί με τη Βραζιλία, τη Νότια Αφρική και άλλες περιφερειακές χώρες, ως μια νέα αναπτυσσόμενη χώρα, μεσαίου εισοδήματος, όπως ο Bülent υποστηρίζει στο επικείμενο βιβλίο του «*Η Τουρκία στην Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία*». Η οικονομία της Τουρκίας βιώνει αυτήν τη στιγμή μια πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα και η εξαγωγή κεφαλαίου είναι υψίστης σημασίας. Οι τουρκικές επιχειρήσεις και οι τράπεζες δεν δραστηριοποιούνται μόνο στην Κεντρική Ασία, τη Μέση Ανατολή και τα Βαλκάνια, αλλά επίσης και στην Αφρική. Η Τουρκία έχει σχεδιάσει την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) της με τη Λιβύη εις βάρος των Ελληνικών συμφερόντων. Αυτό, όχι επειδή η Τουρκία είναι ο κακός και

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

οι άλλοι οι καλοί, αλλά επειδή η χώρα είναι σε υπερ-θέρμανση και επιδιώκει επέκταση και δικαιοδοσία πέρα από τα σύνορά της. Ο πόλεμος είναι και παραμένει, κυρίως, μια υπόθεση κυρίαρχων σχηματισμών κεφαλαίου είτε περιφερειακών είτε παγκόσμιων και με αυτήν την έννοια οι ενέργειες της Τουρκίας πρέπει να αντιμετωπιστούν και να αποτραπούν, αλλά από ποιον; Προσωπικά, δεν πιστεύω ότι η Τουρκία θα υποχωρήσει από τη πολιτική παγίωσης ενός μόνιμου κομματιού γης στη Βόρεια Συρία, με τον ίδιο τρόπο όπως μετά το Βόρειο Ιράκ. Όταν αξιωματούχος της ΕΕ ρώτησε τον Ερντογάν πότε πιστεύει ότι τα τουρκικά στρατεύματα θα φύγουν από τη Συρία, ο Τούρκος ηγέτης απάντησε λέγοντας ότι δεν συνορεύει καμία χώρα της ΕΕ με τη Συρία, η Τουρκία συνορεύει. Η Τουρκία έχει το πρόβλημα ασφάλειας και αυτό που κάνει σήμερα η Τουρκία θα επιβιώσει και μετά τον Ερντογάν. Δεν νομίζω ότι υπάρχει κάποιο λάθος σε αυτήν την απάντηση με όρους *realpolitik*, δηλαδή όπως σκέφτονται οι ελίτ του Τουρκικού κράτους και κάθε κράτους. Οι κρατικές ελίτ δεν είναι σοσιαλιστές ή φιλάνθρωποι. Είναι ρεαλιστές. Όσον αφορά τους ανθρώπους που υποφέρουν είτε αυτοί οι άνθρωποι είναι Yezidis, πρόσφυγες ή Κούρδοι ή Shii, τότε νομίζω ότι αυτές οι ρεαλιστικές θεωρήσεις είναι εντελώς λάθος και, επαναλαμβάνω, με αυτήν την έννοια πρέπει να ανασχεθεί η Τουρκία καθώς είναι η ισχυρότερη περιφερειακή δύναμη. Περαιτέρω, η Τουρκία πρέπει να συγκρατηθεί επειδή αυτό που διακυβεύεται είναι η περιφερειακή και παγκόσμια ειρήνη. Τώρα, εάν ξεσπάσει σύγκρουση μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, τότε είναι αναπόφευκτο να παραμείνει εντοπισμένη, να διαρκέσει μόνο λίγες ημέρες, αλλά χωρίς να επιλύσει κάποιο από τα προαναφερθέντα ζητήματα, συμπεριλαμβανομένου αυτού των προσφύγων. Μπορεί επίσης να περιλαμβάνει ολοένα και περισσότερα κράτη στην περιοχή και παγκοσμίως, οπότε θα μιλάμε για ολική καταστροφή που δεν θέλω καν να σκεφτώ. Περισσότερο να πούμε ότι η ΕΕ θα πάψει να υπάρχει στη μορφή και το σχήμα που έχει σήμερα. Πίσω στο 1914 λοιπόν, το αδιανόητο μέλλον!

BV: Κατά τη γνώμη μου, μια σταθερή προϋπόθεση για την ειρήνη και τη συνεργασία στην περιοχή είναι η εγκαθίδρυση σοσιαλιστικών δημοκρατιών στην Τουρκία και τα Βαλκάνια. Ένα σοσιαλδημοκρατικό καθεστώς θα κοινωνικοποιούσε την κοινωνική παραγωγή και θα αναδιένειμε τον κοινωνικό προϊόν υπέρ του λαού. Αυτό θα ωθούσε προς τα πίσω τον περιφερειακό νεο-ιμπεριαλισμό της Τουρκίας, όπως υπονοεί ο

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Βασίλης. Αλλά ποιες είναι οι προοπτικές του σοσιαλισμού στην Τουρκία μετά τον Ερντογάν;

BG: Λυπάμαι που θα πω ότι δεν υπάρχουν τέτοιες συνθήκες στην Τουρκία και στα Βαλκάνια. Εννοώ ότι δεν υπάρχουν σοσιαλιστικά κινήματα στα οποία μπορεί να ανθίσει μια νέα σοσιαλιστική ατζέντα και να πιέσει για σοσιαλιστικές λύσεις, είτε από την αντιπολίτευση είτε από κυβερνητικές θέσεις. Για την τρέχουσα κατάσταση περί των προσφύγων και για την αντιμετώπιση των προκλήσεων ασφαλείας στα σύνορα, τόσο η Τουρκία όσο και η Ελλάδα έχουν κοινό συμφέρον να εκφράσουν δυνατά ότι αυτό είναι πρόβλημα Ευρωπαϊκό και το να βρεθεί μια ακόμη προσωρινή λύση πληρώνοντας λίγο περισσότερα χρήματα στις τουρκικές και ελληνικές κυβερνήσεις δεν θα φέρει ούτε ασφάλεια στην περιοχή ούτε ασφάλεια στις χιλιάδες απελπισμένων προσφύγων. Επί του παρόντος, το σύστημα ασύλου της Ευρώπης δεν λειτουργεί, γι' αυτό βρισκόμαστε σε αυτήν την κατάσταση, όχι επειδή οι κυβερνήσεις στην Τουρκία και την Ελλάδα δεν είναι σοσιαλιστικές. Χρειαζόμαστε επείγοντως ένα πανευρωπαϊκό σύστημα ασύλου και μια πανευρωπαϊκή πρωτοβουλία και πολιτική για την υγεία. Στο πλαίσιο της τρέχουσας πανδημίας, αυτές είναι αλληλεπικαλυπτόμενα και εξαιρετικά σημαντικά μέτρα. Τίποτα τέτοιο δεν μπορεί να λειτουργήσει και αυτή είναι η άμεση προτεραιότητα που εξυπηρετεί τις ανάγκες όλων των ανθρώπων στην περιοχή: του πρόσφυγα, του εργαζόμενου, του ανέργου, του υποαπασχολούμενου, όλων των θυμάτων των ιμπεριαλιστικών πολέμων και της λιτότητας. Εν ολίγοις, δεν συμφωνώ με καμιά λύση που επιρρίπτει την ευθύνη στις περιφερειακές δυνάμεις, ιδίως την Τουρκία και την Ελλάδα, απλώς επειδή δεν παράγεται τίποτε έτσι που να είναι θετικό και που χρειαζόμαστε απεγνωσμένα. Λέγοντας αυτό, δεν αποκλείω καθόλου την προοπτική να εργαστούμε προς συλλογικά σοσιαλιστικά κινήματα στα Βαλκάνια και τη Μέση Ανατολή - τέτοιες κινήσεις και προσπάθειες υπήρχαν στην ιστορία μας και η παρούσα πανδημία του COVID-19 δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες για διασυνοριακή συνεργασία.

BV: Θα μπορούσε κανείς να κάνει σύγκριση μεταξύ των σημερινών εξελίξεων και της μεταναστευτικής κρίσης του 2015-16, τόσο από ανθρωπιστική όσο και από οπτική ασφαλείας. Επίσης, Βασίλη, ανέφερες τη χρήση των προσφύγων από την Τουρκία ως εργαλείο για την επίτευξη κάποιων ρεαλιστικών κρατικών στόχων. Μπορείς να πεις περισσότερα;

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΒΚΦ: Ναι, μπορώ και πιστεύω επίσης ότι μπορεί να γίνει σύγκριση. Θέλω επίσης να το πω ότι οι επισημάνσεις του Bülent σχετικά με την ευρωπαϊκή πολιτική ασύλου και την υγεία είναι εξαιρετικά σημαντικές. Η πρώτη προσφυγική κρίση ήρθε εν μέσω μιας σοβαρής κρίσης στην Ευρωζώνη, η οποία κατά κάποιον τρόπο σφραγίστηκε με τη συνθηκολόγηση του ΣΥΡΙΖΑ, μετά το δημοψήφισμα του Ιουλίου του 2015. Εκείνη την εποχή, καθώς όλοι ήταν απασχολημένοι με τα οικονομικά, ούτε η Ελλάδα ούτε οι Ευρωπαίοι μπορούσαν να συλλάβουν τα του προσφυγικού προβλήματος ως ένα σοβαρό ανθρωπιστικό ζήτημα αλλά και ζήτημα ασφάλειας τεράστιας σημασίας για το μέλλον της Ευρώπης και των Βαλκανίων. Αλλά η Τουρκία του Ερντογάν ήξερε, επειδή η εμπλοκή της Τουρκίας στη συριακή κρίση χρονολογείται από τις αρχές της κρίσης το 2010-11. Πρέπει να πω ότι διάφορα δυτικά πρακτορεία έπαιξαν ένα πολύ κακόβουλο και εντελώς ανάρμοστο ρόλο στην Τουρκία, προσπαθώντας να διαταράξουν το έργο του Ερντογάν να καταστρέψει το σύστημα του Κεμαλισμού, ένας αγώνας εξουσίας που κέρδισε ο Ερντογάν, ενισχύοντας την αυταρχική του λαβή πάνω από το κράτος και την κοινωνία. Όλοι πρέπει να καταλάβουν ότι η Δύση δεν είναι αθώα σ' αυτό που το καθεστώς Ερντογάν κατέληξε να γίνει στην Τουρκία. Ο Ερντογάν και η κυρίαρχη ομάδα του είχαν πάντα επίγνωση του γεγονότος ότι οι πρόσφυγες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως όπλο σε έναν υβριδικό πόλεμο κατά της Ευρώπης, για να εξυπηρετήσει την πολιτική και τους σκοπούς μεγέθυνσης ισχύος της Τουρκίας στην περιοχή. *Με αυτήν την έννοια θα έλεγα ότι το μέλλον της Ευρώπης, για δεύτερη φορά σε λιγότερο από πέντε χρόνια, παίζεται στα σύνορα της Ελλάδας.* Ο Ερντογάν στέλνει επίσης πρόσφυγες στην Κύπρο. Η Κυπριακή Δημοκρατία, που ελέγχει το νότιο τμήμα της Κύπρου, έκλεισε πρόσφατα τα περάσματα που διαχωρίζουν τον τουρκικό τομέα από τη διεθνώς αναγνωρισμένη Δημοκρατία, με το πρόσχημα να είναι ο COVID-19, αλλά ξέρουμε ότι δεν είναι έτσι. Οι Ελληνοκύπριοι, όπως και οι Έλληνες της ηπειρωτικής Ελλάδας, ενεργούν σύμφωνα με τις εξελίξεις και τις αποφάσεις που λαμβάνουν χώρα στις Βρυξέλλες. Έτσι, συνολικά, μπορεί κανείς να διαγνώσει εύκολα μια συνέχεια από πλευράς της Τουρκίας όσον αφορά τη χρησιμοποίηση του προσφυγικού ζητήματος, ενώ οι Ευρωπαίοι ξεκίνησαν μόλις πρόσφατα να συμβιβάζονται μ' αυτήν την πραγματικότητα. Η συμφωνία μεταξύ Γερμανίας και Τουρκίας το Μάρτιο του 2016, η οποία ήταν ενάντια στο Διεθνές Δίκαιο και τα ανθρώπινα δικαιώματα, απέτυχε απλώς και μόνο επειδή καμία συμφωνία δεν μπορεί να συλλάβει και να μπλοκάρει την

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

πολιτική βούληση και την αποφασιστικότητα ενός πολεμοχαρούς κράτους, όπως η Τουρκία, να χρησιμοποιήσει τις άοπλες πληθυσμιακές μετακινήσεις στο έδαφος για την εξυπηρέτησή των δικών της πολιτικών σκοπών ισχύος.

BG: Όπως είπα νωρίτερα, η συμφωνία του 2016 ήταν προσωρινή για να σταματήσει τους μετανάστες που πλημμύριζαν την Ευρώπη. Δεν προοριζόταν ποτέ να είναι μια μακροπρόθεσμη λύση. Τόσο η ΕΕ όσο και η Τουρκία συμφώνησαν σε αυτό για τους δικούς τους εγωιστικούς λόγους εκείνη την εποχή. Όταν ο Τούρκος πρόεδρος, ο Ερντογάν, ανακοίνωσε στις αρχές του τρέχοντος έτους ότι δεν θα σταματούσε πλέον τους πρόσφυγες από το να ταξιδεύουν στην Ευρώπη, η Ελληνική Κυβέρνηση διακήρυξε ότι θα αναστείλει το δικαίωμα ασύλου. Αυτό σύντομα μετά υποστηρίχθηκε από την ΕΕ. Όπως ακριβώς και η συμφωνία του 2016, αυτή η απόφαση για αναστολή του δικαιώματος ασύλου για τους πρόσφυγες αντιπροσωπεύει μια σοβαρή παραβίαση του Διεθνούς Δικαίου, τη Σύμβαση της Γενεύης για τους Πρόσφυγες και ακόμη παραβίαση του ιδρυτικού Χάρτη Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων της ΕΕ. Η Πορτογαλία, μια χώρα της ΕΕ, πήρε τις θαρραλέες αποφάσεις να θεωρήσει όλους τους αλλοδαπούς με εκκρεμείς αιτήσεις στην Πορτογαλία ως μόνιμους κατοίκους έως τουλάχιστον την 1η Ιουλίου 2020, έτσι ώστε όλοι οι μετανάστες και οι πρόσφυγες να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Γιατί η ΕΕ δεν επιβάλλει μια τέτοια πολιτική στα κράτη - μέλη της; Σ' αυτές τις κρίσιμες περιόδους τα δικαιώματα των μεταναστών πρέπει να είναι εγγυημένα, διαφορετικά δεν αξίζει την ονομασία της ως «Ένωση». Το πρώτο σημείο που καταλήγω εδώ είναι ότι η προτεραιότητά μας πρέπει να είναι η ευημερία των προσφύγων. Δεύτερον, η τραγωδία που βιώνουμε σήμερα είναι το άμεσο αποτέλεσμα των γενοκτονικών και ατέρμονων πολέμων του δυτικού ιμπεριαλισμού στους λαούς της Μέσης Ανατολής, της Κεντρικής Ασίας και της Αφρικής. Οι ιμπεριαλισμοί των ΗΠΑ και της Ευρώπης είναι η βασική αιτία της «προσφυγικής κρίσης», όχι οι περιφερειακές δυνάμεις, όπως η Ελλάδα και η Τουρκία.

BV: Πολλοί στην Αριστερά συζητούν το ρόλο του κράτους στην περίοδο μετά τον COVID-19, τον «αδύναμο κρίκο» του νεοφιλελευθερισμού, όσον αφορά την αποτυχία του να ανταποκριθεί σε αυτήν την πανδημία. Επιπλέον, η ΕΕ φαίνεται να καταρρέει: τα σύνορα είναι κλειστά, η κοινή αγορά δεν λειτουργεί, τα εθνικά συμφέροντα φαίνεται να είναι πολύ πιο σημαντικά από οποιαδήποτε μορφή ευρωπαϊκής

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

αλληλεγγύης. Πιστεύετε ότι η ΕΕ, όπως τη γνωρίζουμε, θα είναι σε θέση να συνεχίσει να υπάρχει με τον ίδιο τρόπο; Γνωρίζουμε ότι οι χώρες της Περιφέρειας (και η «Υποπεριφέρεια» των υποψηφίων χωρών) περνούν πολύ δύσκολους ώρες. Ωστόσο, εξακολουθούν να κοιτάζουν προς τις Βρυξέλλες για οδηγίες και βοήθεια. Πιστεύετε ότι αυτή η κρίση είναι επίσης μια ευκαιρία για μια αναδιάρθρωση των σχέσεων στην Ευρώπη και πέρα από αυτή σε κάτι που ήταν αδιανόητο μέχρι τώρα; Για παράδειγμα, αν και βρίσκεται σε πολύ πρώιμο στάδιο, υπάρχουν απόψεις ότι οι βαλκανικές χώρες θα μπορούσαν να δημιουργήσουν πολύ στενότερους περιφερειακούς δεσμούς, ακόμη και να συζητήσουν την περιφερειοποίηση ή μορφές συν-ομοσπονδοποίησης σε διάφορα επίπεδα - συμπεριλαμβανομένης μιας σοσιαλιστικής συνομοσπονδίας. Αυτό είναι ένα σημείο που ο Bülent άγγιξε νωρίτερα. Θα ήθελες, Βασίλη, να αναλύσετε περαιτέρω;

ΒΚΦ: Οι λαοί των Βαλκανίων και της Εγγύς Ανατολής μοιράζονται πολλά κοινά πράγματα, αλλά στη σημερινή συγκυρία ένα από αυτά ξεχωρίζει: η διαρκής λιτότητα συνεπικουρούμενη από μεγάλη δόση σχιζοφρένειας. Η λιτότητα ίσως είναι το αποτέλεσμα των ευρωπαϊκών τάσεων αποσύνθεσης του Ευρωπαϊκού σκελετού, αλλά η «περιφέρεια» και η «υποπεριφέρεια», τείνω να πιστεύω, συγκλίνουν ενάντια στην εγωιστική στάση του πυρήνα που αποσυντίθεται εκ των έσω. Η Γερμανία και η Ολλανδία έχουν ακόμη αρνηθεί και να αμοιβαιοποιήσουν το χρέος μέσω των λεγόμενων «Κορωνο-ομολόγων». Αυτή είναι η ελάχιστη πράξη Ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, που αρνήθηκαν να αναλογιστούν. Η Ελλάδα, όπως η Νάντια Βαλαβάνη, εξέχουσα Ελληνίδα πολιτικός του Κόμματος της Λαϊκής Ενότητας γράφει στο βιβλίο της, *«Η Απαγωγή της Ελλάδας»* (2015), έγινε το εργαστήριο μιας σχιζοφρενικής θεωρίας που αποτελείται από πολλά μέρη, δύο από τα οποία ξεχωρίζουν. Πρώτον, οι άνθρωποι πρέπει να πληρώσουν για το χρέος που οι ευρωπαϊκές ελίτ και οι τραπεζίτες έχουν δημιουργήσει για να εξυπηρετούν τα δικά τους εθνικά και ταξικά συμφέροντα. Δεύτερον, οι άνθρωποι πρέπει να οδηγηθούν να πιστεύουν ότι υπάρχει «έξοδος» στο τέλος τους τούνελ της λιτότητας μετά από έναν αριθμό «Χ» χρόνων, παρά το γεγονός ότι ο ρυθμός ανάπτυξης κατά τη διάρκεια αυτών των ετών έτεινε να είναι σίγουρα πολύ χαμηλότερος από το επιτόκιο που πληρώνεται για τις προσφορές διάσωσης. Πράγματι, σήμερα, μετά από σχεδόν 10 χρόνια σκληρής λιτότητας που κόστισε στο μέσο Έλληνα τον ακρωτηριασμό του,

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

σαρώνοντας τη μεσαία τάξη, ο λόγος Χρέους / ΑΕΠ είναι υψηλότερος από ό,τι ήταν το 2011, στο 183% του ΑΕΠ της χώρας. Εκτός από μια μικρή ομάδα διανοουμένων και πολιτικών, η ΕΕ κατάφερε να «στρατολογήσει» ολόκληρη την πολιτική τάξη της Ελλάδας για να εξυπηρετήσει αυτήν τη σχιζοφρένεια, η οποία συνεχίζεται και θα συνεχίσει για τις πολλές επόμενες δεκαετίες, εκτός αν κάτι αλλάξει δραστικά. Προς το παρόν, η διαρκής λιτότητα στις συνθήκες COVID-19 σε ολόκληρη την Ευρώπη συνεχίζεται με «μισοψημένα» (“half-baked”) κενσινανά μέτρα. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, για παράδειγμα, το Μάρτιο του 2020, η κυβέρνηση εθνικοποίησε τους σιδηροδρόμους για έξι μήνες, προσφέροντας επίσης ένα πακέτο 350 δισεκατομμυρίων λιρών, σε μεγάλο βαθμό σε εταιρείες. Στις ΗΠΑ το Κογκρέσο ψήφισε υπέρ ενός πακέτου 2 τρισεκατομμυρίων δολαρίων, το οποίο θα εξυπηρετεί κυρίως χρηματοοικονομικές εταιρείες. Η περιφέρεια και η «υποπεριφέρεια», όπως την αποκαλείτε, θα υποφέρουν περισσότερο επειδή σε καιρούς σοβαρής κρίσης τα έθνη-κράτη αποσύρονται στους εαυτούς τους και μπορούμε να το δούμε από την περίοδο του Μεσοπόλεμου. Έτσι, το καθεστώς της «σχιζοφρενικής και διαρκούς λιτότητας» θα συνεχιστεί. Όλες οι δεσμεύσεις, όπως η «διεθνής αλληλεγγύη» και ο «ανθρωπισμός» ξεχνιούνται και οι περισσότερες από 200.000 σελίδες του επίσημου Κειμένου της Ευρώπης, του λεγόμενου “*acquis communautaire*” («Κοινοτικού Κεκτημένου») της ΕΕ, γίνεται ένας σωρός από άχρηστο χαρτί - ευτυχώς ψηφιοποιείται σήμερα χωρίς να βλάπτεται πλέον πολύ το οικοσύστημα. Η Βόρεια Μακεδονία, η Αλβανία, η Ελλάδα, η Βουλγαρία, η Σερβία, η Ρουμανία, η Κροατία και ούτω καθεξής πρέπει να μην περιμένουν τίποτα από την ΕΕ, εκτός από κάποια μετρητά. Τι πρέπει να περιμένει ένα Βαλκανικό κράτος - μέλος της ΕΕ από την ΕΕ; Κοιτάξτε το παράδειγμα της Ελλάδας για να καταλήξετε στο δικό σας συμπέρασμα. Γι' αυτό έχετε απόλυτο δίκιο όταν λέτε ότι αυτή η συζήτηση για το μέλλον των Βαλκανίων και της Εγγύς Ανατολής ως ένα ενωμένο σοσιαλιστικό / συν-ομοσπονδιακό σύνολο είναι απολύτως απαραίτητη. Πρέπει να ξεπεράσουμε τους εισαγόμενους εθνικισμούς του Διαφωτισμού, να πιάσουμε το νήμα της Ιστορίας πριν από την έλευση των εθνών-κρατών στην περιοχή και να εξερευνήσουμε τις κοινωνικο-πολιτισμικές συνθήκες στις οποίες μια γνήσια σοσιαλιστική προοπτική μπορεί να ανθίσει χωρίς εθνο-θηρησκευτικές μικρο-ηγεμονικές στάσεις ή αυτοκρατορικούς χειρισμούς της μπουρζουαζίας. Ο COVID-19 και ο τρόπος που ο αντίκτυπός του γίνεται αισθητός στα Βαλκάνια και την Εγγύς Ανατολή δείχνει ότι μια

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

τέτοια προοπτική δεν είναι εντελώς ουτοπική. Όσο περισσότερα μέτρα απομόνωσης και κοινωνικής απόστασης απαιτούνται για την καταπολέμηση της πανδημίας, τόσο περισσότερο η ύφεση θα βαθιάνει στις κορυφαίες καπιταλιστικές οικονομίες και καθεστώτα σε ένα φαύλο κύκλο. Ο καπιταλισμός και τα καπιταλιστικά καθεστώτα φοβούνται τη στιγμή κατά την οποία οι κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες της (διευρυμένης) αναπαραγωγής τους δεν ανευρίσκονται πια. Αν η εργασία στέλνεται σπίτι για αυτο-απομόνωση, ο «νόμος της αξίας» του Μαρξ δεν λειτουργεί και η ζωή τελματώνει. Ο COVID-19 είναι αταξικός αλλά έχει μαζικές ταξικές συνέπειες: υπονομεύει τους μηχανισμούς αναπαραγωγής του καπιταλιστικού συστήματος, όπως οι αγορές, οι οικογένειες και οι πολιτικοί θεσμοί. Επηρεάζει επίσης τα στρατεύματα και τα αμυντικά σύμφωνα. Πρόσφατες δημοσιογραφικές πληροφορίες μας λένε ότι ο ίδιος ο μηχανισμός του NATO κινητοποιείται για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Γι' αυτό είναι απολύτως απαραίτητο για τις Βαλκανικές και τις Μεσανατολικές κοινωνίες να δημιουργήσουν και να γειώσουν κοινωνικά έναν ριζοσπαστικό παράγοντα αλλαγής, για να αναλάβει τη σοσιαλιστική διακυβέρνηση στη βάση *αντι-ιμπεριαλιστικών* και *αντι-ηγεμονικών* πλαισίων. Αυτή είναι μια συζήτηση που πρέπει να λάβει περίοπτη θέση μέσα στις αριστερές ριζοσπαστικές - δημοκρατικές δυνάμεις στην περιοχή των Βαλκανίων και της Εγγύς Ανατολής και πρέπει να προέλθει εκ των έσω.

BV: Ευχαριστώ πολύ και τους δύο. Είμαι σίγουρος ότι οι αναγνώστες θα απολαύσουν αυτή τη συζήτηση

Ο Γιώργος Αθ. Καραλής, ΔΝ (υποψ.) και LLΜ Νομικών Διεθνών Σπουδών Νομικής ΕΚΠΑ, είναι επίσης πτυχιούχος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς (ΠΑ.ΠΕΙ.)